

2. GUS, NSP: Struktura narodowo-etniczna, językowa i wyznaniowa ludności Polski, 2011, str. 30
3. C. Trościak, Dyskusja i spory wokół wprowadzania podwójnych nazw miejscowości na terenie Śląska Opolskiego, Poznań, 2013
4. Muzeum Historii Katowic, 90 lat temu przyłączono Górny Śląsk do Polski, źródło: http://www.mhk.katowice.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=296&Itemid=179
5. Wikipedia.org, Dwujęzyczne nazewnictwo geograficzne w Polsce, Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Dwuj%C4%99zyczne_nazewnictwo_geograficzne_w_Polsce

Marta Kozieł

*studentka Instytutu Socjologii
Uniwersytetu Warszawskiego
Opiekun:*

doktor habilitowany,

*profesor **Sławomir Łodziński***

UDZIAŁ MNIEJSZOŚCI NARODOWYCH W POLSCE W WYBORACH LOKALNYCH

Artykuł przygotowano w ramach międzynarodowego seminarium Instytutu Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego (prof. Sławomir Łodziński) oraz Wydziału Socjalno-Psychologicznego Żytomierskiego Uniwersytetu Państwowego im. Iwana Franki (doc. Sergiusz Rudnicki, doc. Olga Sawyczenko)

Wybory samorządowe w Polsce przeprowadza się do organów jednostek samorządu terytorialnego, w tym do rad gmin (także rad miast na prawach powiatu), rad powiatów oraz sejmików województw. Od 2002 roku w wyborach bezpośrednich wybierani są przedstawiciele organów wykonawczych gmin- wójtowie, burmistrzowie i prezydenci miast. Kadencja powyższych organów trwa 4 lata.

Od 1990 roku mniejszości narodowe uczestniczą aktywnie w wyborach samorządowych. Na tym szczeblu ordynacja wyborcza nie przewiduje żadnych wyjątkowych rozwiązań dla komitetów mniejszości narodowych. Z list wyborczych mniejszości narodowych mogą kandydować nie tylko przedstawiciele danej mniejszości, ale także kandydaci do niej nie należący [1].

W wyborach samorządowych w roku 1990 i 1994, Komitety Wyborcze Mniejszości (KWM) zgłoszono w 5 województwach:

- 1) białostockie- mniejszość białoruska, mniejszość ukraińska
- 2) częstochowskie- mniejszość niemiecka
- 3) katowickie- mniejszość niemiecka
- 4) olsztyńskie- mniejszość ukraińska
- 5) opolskie- mniejszość niemiecka

W 1990 roku KWM uzyskały 227 mandatów, a w 1994- 275 mandatów. Należy dodać, że oprócz kandydatów z wymienionych wyżej komitetów do organów władzy samorządowej kandydaci mniejszości narodowej byli zgłaszani także z list komitetów wyborczych partii politycznych (Unii Wolności, Polskiego Stronnictwa Ludowego, Sojuszu Lewicy Demokratycznej). W ten sposób w 1990 roku, 23 mandaty radnych uzyskali przedstawiciele mniejszości litewskiej (Puńsk i Sejny) oraz 50 mandatów przedstawiciele mniejszości ukraińskiej. Natomiast w 1994 roku mniejszość litewska uzyskała podobną liczbę mandatów jak w poprzednich wyborach, mniejszość ukraińska uzyskała 30 mandatów, a mniejszość słowacka 10 mandatów [1].

Aktywność mniejszości narodowych wyraźnie widać w wyborach samorządowych w 1998 roku, kiedy to KWM uzyskały największą liczbę głosów. W wyborach do rad gmin, powiatów i sejmików wojewódzkich KWM wystawiły kandydatów w 4 województwach:

1. opolskie - mniejszość niemiecka
2. podlaskie - Białoruski Komitet Wyborczy; Białorusko- Ludowy KW; KW Ziemia Bielska
3. śląskie - mniejszość niemiecka
4. zachodniopomorskie - KW „Mniejszość”

Łącznie KWM uzyskały 527 mandatów w radach gmin, 121 w radach powiatów oraz 13 w sejmiku wojewódzkim. Podobnie jak i poprzednich wyborach, część kandydatów należących do mniejszości białoruskiej, litewskiej, niemieckiej, słowackiej i ukraińskiej uczestniczyła z list innych komitetów (Unia Wolności, PSL, SLD, Unia Pracy, lokalne komitety wyborcze) lub też uczestniczyła w wyborach w okręgach jednomandatowych bez oznaczania ugrupowania popierającego ich kandydaturę. Pojawiły się także komitety koalicyjne, czego przykładem jest Komitet Wyborczy Koalicja Bielska, w której uczestniczyło środowisko białoruskie, ukraińskie i prawosławne.

W porównaniu z wyborami z 1994 r., w 1998 zwiększyła się liczba gmin, gdzie przeważali radni z mniejszości niemieckiej (29 gmin). Ponadto reforma administracyjna z 1998 roku spowodowała, że wybierano także radnych do rad powiatu. Przewagę w radach powiatu, mniejszości uzyskały w Krapkowicach, Opolu, Strzelcu oraz Puńsku.

Warto dodać, że w po wyborach w 1998 roku zaobserwowano nowe zjawisko- z listy wyborczych niemieckiej mniejszości kandydowały osoby narodowości polskiej, natomiast z list wyborczych innych komitetów lub partii politycznych kandydowali przedstawiciele mniejszości niemieckiej.

W 2002 roku zmienił się udział KWM w wyborach. Wprowadzone zmiany w ordynacji wyborczej dotyczyły bezpośredniego wyboru wójtów, burmistrzów i prezydentów miast oraz określenia liczby radnych w gminach do 20 tys. mieszkańców, na 15 przedstawicieli w radzie gminy. W tym roku w wyborach samorządowych startowali przedstawiciele mniejszości narodowych w województwach [1]:

1. opolskie - mniejszość niemiecka
2. śląskie - Komitet Wyborczy Wyborców „Niemcy Ziemi Górnośląskiej”, DFK (mniejszość niemiecka)
3. podlaskie - Białoruski KW; Białorusko-Ludowy KW; KW Koalicja Bielska

W wyborach do rad powiatu w tymże roku największy sukces osiągnęła mniejszość niemiecka (w powiatach opolskim, strzeleckim i krapkowickim). W bezpośrednich wyborach wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, własne listy wyborcze wystawiła mniejszość niemiecka w gminach województwa opolskiego i śląskiego oraz mniejszość białoruska w gminach województwa podlaskiego. Ostatecznie jednak liczba kandydatów przedstawicieli mniejszości na stanowisko wójta w poszczególnych gminach była większa, gdyż kandydowali oni z list lokalnych komitetów wyborczych lub partii politycznych. Ponadto mniejszość niemiecka do sejmiku wojewódzkiego w Opolu wprowadziła 7 swoich przedstawicieli, z czego jeden z przedstawicieli pełnił funkcję marszałka województwa.

Kolejne wybory samorządowe odbyły się w 2006 roku, gdzie przedstawiciele mniejszości stali się radnymi sejmików województw: opolskiego, podlaskiego oraz warmińsko- mazurskiego. W radach 17 powiatów mandaty uzyskali reprezentanci mniejszości białoruskiej, litewskiej oraz ukraińskiej, a w 7 powiatach województwa opolskiego, mandaty uzyskała mniejszość niemiecka. Łącznie w radach powiatu mniejszość niemiecka uzyskała 52 mandaty.

Mniejszość białoruska swoich kandydatów wystawiła zarówno z list własnych (Białoruski KW, Białorusko-Ludowy KW, KW Koalicja Bielska), jak i z innych list wyborczych. Do sejmiku województwa podlaskiego mandaty uzyskali trzej przedstawiciele narodowości białoruskiej. Do rad powiatu zostało wybranych 9 przedstawicieli mniejszości białoruskiej, a na poziomie rad gmin i miast mandaty uzyskało 57 przedstawicieli tej mniejszości [2].

Mniejszość litewska nie wystawiła własnej listy, ale i tak przedstawiciele tej mniejszości uzyskali większość mandatów w gminie Puńsk (14 mandatów). Przedstawiciel tejże mniejszości objął także urząd wójta w tej gminie.

Mniejszość słowacka także nie wystawiła własnej listy, a kandydatów wystawiła z różnych list z rezultatem 1 mandatu w radzie gminy.

Rozproszona mniejszość ukraińska swoich kandydatów wystawiła na listach wyborczych innych komitetów do rad gmin na terenie 6 województw (warmińsko-mazurskiego, zachodniopomorskiego, lubuskiego, podkarpackiego, podlaskiego i dolnośląskiego). Przedstawiciel tej mniejszości uzyskał mandat do sejmiku województwa warmińsko- mazurskiego, gdzie ponadto objął funkcje przewodniczącego tego sejmiku. W radach powiatu 8 przedstawicieli mniejszości ukraińskiej

uzyskało mandaty, a w radach gmin lub miast mandaty uzyskało 9 przedstawicieli. Ponadto dwóch przedstawicieli tej mniejszości objęło urząd wójta w województwie dolnośląskim i warmińsko-mazurskim.

Łącznie w wyborach samorządowych w 2006 roku, 32 przedstawicieli mniejszości narodowych zostało wybranych na urząd wójta i burmistrza, a 420 wybrano do rad gmin. Do sejmików wojewódzkich weszło 12 przedstawicieli mniejszości. Mniejszość niemiecka odniosła największy sukces w sejmiku województwa opolskiego (8 na 30 mandatów) oraz w radzie powiatu opolskiego (16 na 25 mandatów). Natomiast sukcesem mniejszości białoruskiej jest obsadzenie wszystkich mandatów (15) w radzie gminy Czyże. Podobnie mniejszość litewska obsadziła 14 z 15 mandatów swoimi przedstawicielami w radzie gminy Puńsk.

W wyborach w 2010 roku tylko mniejszość niemiecka w województwie opolskim wystąpiła z własną listą wyborczą. W innych województwach radni zostali wybrani z listy nie zawierających identyfikacji narodowościowej. Z listy mniejszości niemieckiej w 2010 roku mandaty uzyskało 278 radnych na poziomie gmin, 49 radnych rad powiatowych oraz 6 radnych sejmiku wojewódzkiego. Ponadto 19 wójtów i 4 burmistrzów zostało wybranych z listy mniejszości niemieckiej. Zaskakujący jest przypadek trzech gmin w województwie śląskim (Krzanowice, Pietrowice Wielkie, Rudnik), gdzie mniejszość niemiecka nie wystawiła własnej listy wyborczej, pomimo ponad 20 % ludności deklarującej narodowość niemiecką w każdej z gmin (wg Spisu Powszechnego).

Podsumowując, warto wspomnieć, że zakładane przez mniejszości narodowe komitety spełniają kilka funkcji, m.in. poznawczą, prospołeczną oraz aktywizującą. Na poziomie lokalnym aktywność mniejszości narodowych cechuje się pragmatyzmem i realizmem w działaniu. Brak podłoża ideologicznego w programach KWM sprawia, że możliwa jest współpraca w celu stworzenia koalicji rządzącej z różnymi ugrupowaniami politycznymi. O aktywności mniejszości narodowej w wyborach decyduje ich liczebność, struktury organizacyjne oraz zgłoszone oczekiwania, dlatego najbardziej prężnymi są te najliczniejsze i posiadające sprawne struktury w terenie (mniejszość niemiecka) [2].

Lista wykorzystanych źródeł

1. Janusz G. (2013), Ekspertyza dotycząca udziału mniejszości narodowych i etnicznych w życiu politycznym Rzeczypospolitej Polskiej.
2. Ganowicz E. (2013), Niepartyjne formy ekspresji politycznej mniejszości narodowych, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Politologica”, nr XI.